

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจของมารดาหลังคลอดใน การเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว*

กุสม พดุษภัทรานนท์, วทบ.**

ปรียา หนูสม, วทบ.***

บทคัดย่อ: วัตถุประสงค์ของการวิจัย: เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว

การออกแบบวิจัย: การวิจัยเชิงความสัมพันธ์

การดำเนินการวิจัย: กลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาหลังคลอดหอผู้ป่วยสูติกรรม โรงพยาบาลสงขลานครินทร์จำนวน 213 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ได้แก่ 1) แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลด้านสูติศาสตร์ของมารดาหลังคลอด 2) แบบสอบถามเจตคติต่อการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว 3) แบบสอบถามการคล้อยตามบรรทัดฐานกลุ่มผู้ใกล้ชิดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว และ 4) แบบสอบถามความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เส้นทาง

ผลการวิจัย: พบว่า ความเชื่อของมารดาเกี่ยวกับผลของการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว และการประเมินผลลัพธ์ตามความเชื่อของการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว มีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับปานกลาง ($r_{x1y1} = 0.50$, $r_{x2y1} = 0.60$) ต่อเจตคติการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว และมีอิทธิพลทางอ้อม ในระดับน้อย ($r_{y1y3} = 0.39$) ต่อความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว

2. ความเชื่อตามความคาดหวังของกลุ่มผู้ใกล้ชิดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว และแรงจูงใจของมารดาที่จะปฏิบัติตามความคาดหวังของกลุ่มผู้ใกล้ชิดต่อการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว มีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับปานกลาง ($r_{x3y2} = 0.47$, $r_{x4y2} = 0.62$) ต่อการคล้อยตามบรรทัดฐานกลุ่มผู้ใกล้ชิดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว และมีอิทธิพลทางอ้อม ในระดับน้อย ($r_{y2y3} = 0.35$) ต่อความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว

ข้อเสนอแนะ: พยาบาลควรให้คำปรึกษาและแนะนำการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว แก่มารดาหลังคลอดและญาติผู้ใกล้ชิด รวมทั้งปลูกฝังเจตคติที่ดีเกี่ยวกับนมมารดา เพื่อส่งเสริมให้มารดาหลังคลอด มีความตั้งใจในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว

วารสารสภาการพยาบาล 2557; 29 (3) 55-68

คำสำคัญ: มารดาหลังคลอด ความตั้งใจ การเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว

* งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนจากโครงการวิจัยประเภทพัฒนานักวิจัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ประจำปีงบประมาณ 2554

** ผู้เขียนหลัก พยาบาลชำนาญการ โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ Email: pkusom@medicine.psu.ac.th

*** พยาบาลชำนาญการ โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

น้ำนมมารดาเป็นอาหารธรรมชาติที่เหมาะสมที่สุดสำหรับทารก¹ ดังนั้นองค์การอนามัยโลกร่วมกับองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติจึงเสนอแนะให้มารดาเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาเพียงอย่างเดียวเป็นเวลาอย่างน้อย 6 เดือน หลังจากนั้นจึงเลี้ยงด้วยน้ำนมมารดาควบคู่กับอาหารที่เหมาะสมกับวัยถึงอายุ 2 ปี² และถึงแม้มารดาจะรู้ว่าน้ำนมมารดามีคุณประโยชน์ทั้งต่อมารดาและทารก แต่ยังคงพบอัตราการให้นมมารดาและระยะเวลาการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาลดลงทั้งในประเทศที่พัฒนาแล้วและกำลังพัฒนา³ ประเทศไทย มีการสำรวจข้อมูลจากโรงพยาบาลสายใยรักแห่งครอบครัว ปี พ.ศ.2555 พบอัตราการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวร้อยละ 47.5⁴ ซึ่งไม่บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ตามเกณฑ์ขององค์การอนามัยโลกที่ให้มารดา ร้อยละ 50 เลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างน้อย 6 เดือน⁵

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา พบว่าความตั้งใจของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระยะเริ่มต้นและระยะเวลาในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดา⁶ โดยมารดาส่วนใหญ่เลือกให้นมตนเองแก่บุตรเพราะมีความรู้⁷ นมมารดาเป็นนมที่ดีที่สุดสำหรับบุตร⁷ โดยมีการรับรู้ประโยชน์ อุดมสาร ความสามารถของตนเอง และ แรงสนับสนุนทางสังคม จึงส่งผลให้มารดาที่มีความตั้งใจในเชิงบวกต่อการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวนาน 6 เดือนหลังคลอด อีกทั้งเจตคติที่ดีต่อการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดา และการสนับสนุนทางสังคมมีผลต่อการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาเช่นกัน⁸ แต่ในทฤษฎีและคณะศึกษาพบว่า มารดาที่เลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดา เพียงอย่างเดียวอย่างน้อย 6 เดือนกับมารดาที่เลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาไม่ครบ 6 เดือน มีเจตคติเกี่ยวกับประโยชน์

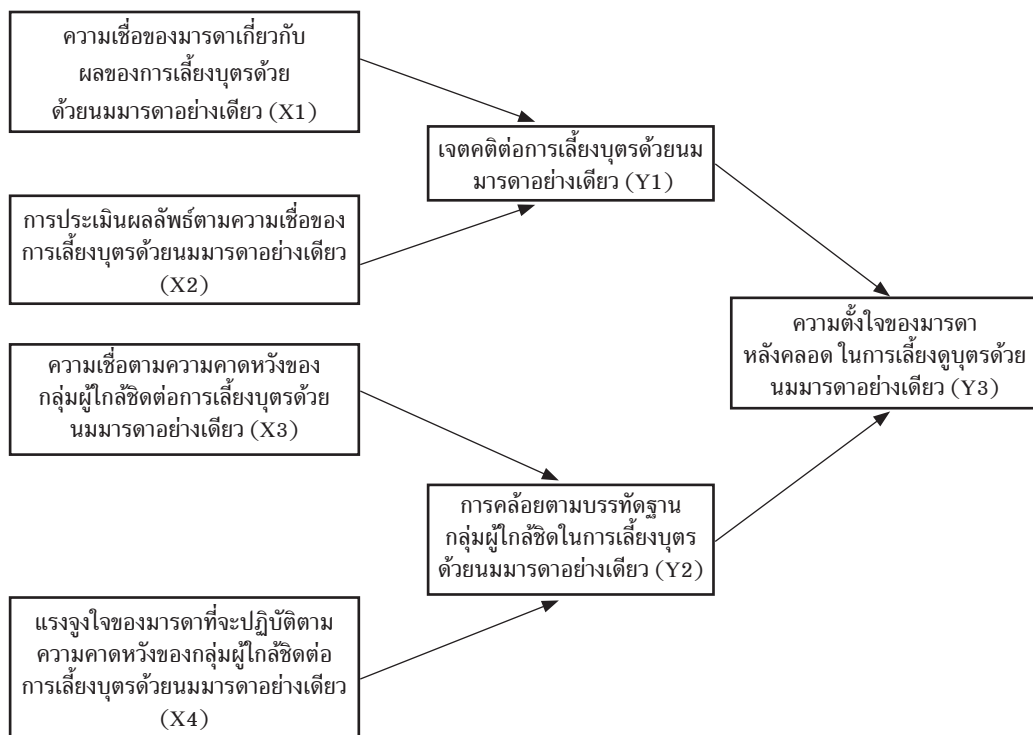
ของการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาเพียงอย่างเดียวอย่างน้อย 6 เดือนไม่แตกต่างกัน⁹ นอกจากนี้ มีผลการศึกษาอื่นๆ เช่น ทั้งเจตคติต่อการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาและการคล้อยตามบรรทัดฐานกลุ่ม ผู้ใกล้ชิดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดา เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดา⁸ ซึ่งแตกต่างจากบางการศึกษาที่พบว่า เจตคติต่อการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวเท่านั้น ที่มีผลต่อ ความตั้งใจเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดา¹⁰ หรือการคล้อยตามบรรทัดฐานกลุ่มผู้ใกล้ชิดในการเลี้ยงดูบุตรด้วย นมมารดาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ที่มีผลต่อความตั้งใจของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดา¹¹ ซึ่งผลการศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการให้นมมารดานั้นยังมี ความแตกต่างกัน ดังนั้นผู้วิจัยซึ่งเป็นพยาบาลประจำการหอผู้ป่วยสูติกรรม มีบทบาทโดยตรงในการให้คำปรึกษาและแนะนำมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว จึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวกายใต้บริบทหอผู้ป่วย สูติกรรม โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ โดยใช้ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของเอจเซนและพิชบายน์¹² เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาเนื่องจากเป็นทฤษฎีพฤติกรรมที่อธิบายถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของบุคคล โดยทฤษฎีอธิบายว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของบุคคลที่ดีที่สุด คือ ความตั้งใจที่จะทำพฤติกรรมนั้น โดยบุคคลจะแสดงพฤติกรรมออกมาในลักษณะที่สอดคล้องกับความตั้งใจโดยขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ 2 ประการคือ เจตคติ ต่อพฤติกรรม และการคล้อยตามบรรทัดฐานกลุ่มผู้ใกล้ชิดต่อพฤติกรรม ซึ่งคาดว่าผลการศึกษาสามารถ ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการส่งเสริมมารดาหลังคลอดในหอผู้ป่วยสูติกรรม

โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ ให้มีความตั้งใจที่จะเลี้ยงดู บุตรด้วยนมมารดาอย่างเดี่ยวขณะพักฟื้นในหอผู้ป่วย และต่อเนื่องจนกระทั่งมารดาหลังคลอดกลับไปอยู่บ้าน อย่างน้อย 6 เดือน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล ของเอเจนและพีชบายน์¹² เป็นกรอบแนวคิดการศึกษา โดยทฤษฎีอธิบายว่า มนุษย์เป็นผู้มีเหตุผลและใช้ข้อมูล ที่ตนเองมีอยู่อย่างเป็นระบบ โดยจะแสดงพฤติกรรมออกมา ในลักษณะที่สอดคล้องกับความตั้งใจที่จะทำพฤติกรรมนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ 2 ประการ คือ เจตคติต่อพฤติกรรม และการคล้อยตามบรรทัดฐานกลุ่มผู้ใกล้ชิดต่อพฤติกรรม ซึ่งกรอบแนวคิดของการศึกษานี้แสดงในแผนภูมิที่ 1 กล่าวคือ ความเชื่อของมารดาเกี่ยวกับผลของการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดี่ยว (X1)

เลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดา ร่วมกับการประเมิณผลลัพธ์ ตามความเชื่อของการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาเป็น ตัวกำหนดเจตคติ ต่อการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดา และ ความเชื่อตามความคาดหวังของกลุ่มผู้ใกล้ชิดซึ่งได้แก่สามี ญาติสนิท เพื่อนสนิท แพทย์ และพยาบาลต่อการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดา ร่วมกับแรงจูงใจของมารดา ที่จะปฏิบัติตามความคาดหวังของกลุ่มผู้ใกล้ชิดในการ เลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาเป็นตัวกำหนดการคล้อยตาม บรรทัดฐาน กลุ่มผู้ใกล้ชิดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดา โดยเจตคติต่อการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาและการ คล้อยตามบรรทัดฐานกลุ่มผู้ใกล้ชิดในการเลี้ยงดู บุตรด้วยนมมารดาอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองส่วนเป็น ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจของมารดา หลังคลอดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดี่ยว

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อของมารดาเกี่ยวกับผลของการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว และการประเมินผลลัพธ์ตามความเชื่อของการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวว่ามีอิทธิพลทางตรงต่อเจตคติต่อการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อตามความคาดหวังของกลุ่มผู้ใกล้ชิดต่อการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวและแรงจูงใจของมารดาที่จะปฏิบัติตามความคาดหวังของกลุ่มผู้ใกล้ชิดต่อการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการคล้อยตามบรรทัดฐานกลุ่มผู้ใกล้ชิดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวและมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว

สมมติฐานการวิจัย

1. ความเชื่อของมารดาเกี่ยวกับผลของการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว และการประเมินผลลัพธ์ตามความเชื่อของการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว มีอิทธิพลทางตรงกับเจตคติต่อการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว

2. ความเชื่อตามความคาดหวังของกลุ่มผู้ใกล้ชิดต่อการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว และแรงจูงใจของมารดาที่จะปฏิบัติตามความคาดหวังของกลุ่มผู้ใกล้ชิดต่อการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว มีอิทธิพลทางตรงการคล้อยตามบรรทัดฐานกลุ่มผู้ใกล้ชิดใน

การเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวและมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงความสัมพันธ์
ประชากร คือ มารดาหลังคลอดที่คลอดทางช่องคลอดและผ่าตัดคลอด

กลุ่มตัวอย่าง คือ มารดาหลังคลอดทางช่องคลอดและผ่าตัดคลอดที่พักฟื้นและจำหน่าย ณ หอผู้ป่วยสูติกรรม โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ ระหว่างเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2554 ถึง เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2555 ขนาดกลุ่มตัวอย่าง คำนวณโดยใช้สูตรวิเคราะห์อำนาจการทดสอบสถิติของโพลิตและซังเกลอร์¹³ โดยวิธีเปิดตารางประมาณกลุ่มตัวอย่างตามอำนาจ การทดสอบ (power analysis) กำหนดความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.05 ให้อำนาจการทดสอบ (level of power) 0.80 และประมาณค่าขนาดความสัมพันธ์ของตัวแปร (effect size) 0.25 คำนวณกลุ่มตัวอย่าง correlation แบบ 2 ตัวแปร ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 126 รายแต่จำนวนตัวอย่างในการใช้สถิติการวิเคราะห์เส้นทางต้องมีจำนวนมาก หากกลุ่มตัวอย่างน้อยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จะเกิดความคลาดเคลื่อน¹⁴ จึงเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 213 ราย โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีสะดวก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล มี 2 ส่วน คือ
1.1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของมารดาหลังคลอด ประกอบด้วยข้อความจำนวน 7 ข้อ ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพมารดาหลังคลอด อาชีพปัจจุบันของสามี รายได้ของครอบครัว และลักษณะครอบครัว

1.2 แบบสอบถามข้อมูลด้านสูติศาสตร์ของมารดาหลังคลอด ประกอบด้วยข้อความจำนวน 11 ข้อ

ได้แก่ จำนวนครั้งการตั้งครรภ์ ลำดับของการตั้งครรภ์ ชนิดของการคลอดในปัจจุบัน ประวัติการให้นมมารดา แก่บุตรคนก่อน ระยะเวลาในการให้นมบุตรคนก่อน มีปัญหาและอุปสรรคในการให้นมมารดา แก่บุตรในอดีต การวางแผนการตั้งครรภ์ ภาวะแทรกซ้อนระหว่างตั้งครรภ์ ภาวะแทรกซ้อนหลังคลอดบุตร และภาวะแทรกซ้อนระหว่างคลอด

2. แบบสอบถามเกี่ยวกับการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวหลังคลอด ดัดแปลงมาจากเครื่องมือของจิราพร วงศ์ใหญ่¹⁵ โดยพัฒนาจากแนวคิดของทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของเอจเซนและพิชบายน์ ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

2.1 แบบสอบถามเจตคติต่อการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว ประกอบด้วยข้อคำถาม 2 กลุ่ม คือ ความเชื่อของมารดาเกี่ยวกับผลของการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว และการประเมินผลลัพธ์ตามความเชื่อของการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) โดยมีเกณฑ์ 5 ระดับ จำนวน 21 ข้อ

2.2 แบบสอบถามการคล้อยตามบรรทัดฐานกลุ่มผู้ใกล้ชิดในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา อย่างเดียว ประกอบด้วยข้อคำถาม 2 กลุ่ม คือ ความเชื่อตามความคาดหวังของกลุ่มผู้ใกล้ชิดต่อการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว และแรงจูงใจของมารดาที่จะปฏิบัติตามความคาดหวังของกลุ่มผู้ใกล้ชิดต่อการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว ลักษณะแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ จำนวน 21 ข้อ

2.3 แบบสอบถามความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว ลักษณะแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับจำนวน 11 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือได้ผ่านการตรวจความตรงเชิงโครงสร้าง และเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพยาบาลสูติศาสตร์ หลังจากปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิได้นำไปทดลองใช้กับหญิงหลังคลอดที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง 20 คนการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เจตคติต่อการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว การคล้อยตามบรรทัดฐานกลุ่มผู้ใกล้ชิดในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว และความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว เท่ากับ .74 .80 และ.93 ตามลำดับ

การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ได้ผ่านการพิจารณาและได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยด้านวิจัยเกี่ยวกับบริบาลผู้ป่วย สิ่งส่งตรวจ และสังคมศาสตร์ ของคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (EC 54-227-15-7-3 อนุมัติวันที่ 31 พฤษภาคม 2554) ก่อนดำเนินการวิจัยมีการพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยแจ้งให้ทราบว่า การเข้าร่วมวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามความสมัครใจ โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล และกลุ่มตัวอย่างมีสิทธิปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัยได้ตลอดเวลา ก่อนที่การวิจัยจะสิ้นสุด โดยไม่มีผลต่อการรักษา ข้อมูลทุกอย่างจะถือเป็นความลับ และผลการวิจัยจะนำเสนอในภาพรวม เมื่อกลุ่มตัวอย่างตกลงใจเข้าร่วมการวิจัย จึงให้ลงนามในเอกสารยินยอมร่วมการวิจัย

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

เมื่อได้รับหนังสืออนุมัติการเก็บข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ซึ่งเป็นพยาบาลวิชาชีพและปฏิบัติงาน

ที่หอผู้ป่วยสูติกรรม โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ เพื่อเก็บข้อมูลนอกเวลางานประจำ โดยผู้ช่วยวิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีสะดวกตามคุณสมบัติ (อ่านและเขียนภาษาไทยได้ ไม่มีข้อบ่งชี้ทางการแพทย์ที่งดให้นมบุตร) โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามวันที่ 2 หลังคลอดทางช่องคลอด หรือหลังผ่าตัดวันที่ 3 หลังจากแนะนำตัวและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย แจกแบบสอบถามโดยเรียงลำดับต่อไปนี้คือ 1) แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลด้านสูติศาสตร์ของมารดาหลังคลอด 2) แบบสอบถามเจตคติต่อการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว 3) แบบสอบถามการคล้อยตามบรรทัดฐานกลุ่มผู้ใกล้ชิดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว 4) แบบสอบถามความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว ใช้เวลาประมาณ 30-40 นาที ดำเนินเก็บข้อมูลระหว่างเดือนมิถุนายน พ.ศ.2554 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2555

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Window และ LISREL 8.72¹⁶ ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลสูติศาสตร์วิเคราะห์โดยการแจกแจง ความถี่ ร้อยละ พิสัย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อของมารดาเกี่ยวกับผลของการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว การประเมินผลลัพธ์ตามความเชื่อของการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว เจตคติต่อการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว ความเชื่อตามความคาดหวังของกลุ่มผู้ใกล้ชิดต่อการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว แรงจูงใจของมารดาที่จะปฏิบัติตามความคาดหวังของกลุ่มผู้ใกล้ชิดต่อ

การเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว และการคล้อยตามบรรทัดฐานกลุ่มผู้ใกล้ชิดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว ต่อความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว โดยใช้การวิเคราะห์เส้นทาง (path analysis)

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง มีอายุเฉลี่ย 27.64 ปี (SD = 6.61) มีสถานภาพสมรสคู่ (ร้อยละ 95.3) จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 44.6) มีอาชีพแม่บ้าน (ร้อยละ 39.4) สามีประกอบอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 43.7) รายได้เฉลี่ยของครอบครัวเดือนละ 17,149 บาท (SD = 12,482) เกินครึ่งเป็นครอบครัวเดี่ยว (ร้อยละ 60.6) มีจำนวนบุตรรวมคนปัจจุบัน 2 คน (ร้อยละ 41.3) จากข้อมูลด้านสูติศาสตร์ เป็นการตั้งครรภ์ครั้งที่ 2 (ร้อยละ 36.6) คลอดทางช่องคลอด (ร้อยละ 58.7) มีประสบการณ์การให้นมตนเอง (ร้อยละ 56.8) ระยะเวลาให้นมมารดาเฉลี่ย 7.34 เดือน (SD = 10.12) นานที่สุด 48 เดือน ไม่มีปัญหาและอุปสรรคในการให้นมมารดาแก่บุตรคนก่อน (ร้อยละ 74.6) มีการวางแผนการตั้งครรภ์ครั้งนี้ (ร้อยละ 67.1) ไม่มีภาวะแทรกซ้อนระหว่างตั้งครรภ์ (ร้อยละ 86.9) ระหว่างคลอด (ร้อยละ 92) และหลังคลอดบุตร (ร้อยละ 94.4)

ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีผลต่อความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว

ความเชื่อของมารดาเกี่ยวกับผลของการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว การประเมินผลลัพธ์ตามความเชื่อของการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว ความเชื่อตามความคาดหวังของกลุ่มผู้ใกล้ชิดต่อการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว แรงจูงใจของมารดาที่จะปฏิบัติตามความคาดหวังของกลุ่มผู้ใกล้ชิด

ต่อการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว เจตคติต่อการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว และการคล้อยตามบรรทัดฐานกลุ่มผู้ใกล้ชิดในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา

อย่างเดี่ยว มีอิทธิพลโดยรวม (total effect) กับความตั้งใจในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดี่ยว ดังนี้
 ความเชื่อของมารดาเกี่ยวกับผลของการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดี่ยว (X1) และการประเมินผลลัพธ์ตามความเชื่อของการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดี่ยว (X2) มีอิทธิพลทางตรงและ มีความสัมพันธ์ทางบวก ในระดับปานกลาง¹⁷ ($r_{x1y1} = 0.50, r_{x2y1} = 0.60$) ต่อเจตคติการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดี่ยว (Y1) และมีอิทธิพลทางอ้อมและมีความสัมพันธ์ทางบวก ในระดับน้อย¹⁷ ($r_{y1y3} = 0.39$) ต่อความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดี่ยว (Y3)

ความเชื่อตามความคาดหวังของกลุ่มผู้ใกล้ชิดต่อการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดี่ยว (X3) และ

แรงจูงใจของมารดาที่จะปฏิบัติตามความคาดหวังของกลุ่มผู้ใกล้ชิดต่อการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา อย่างเดี่ยว (X4) มีอิทธิพลทางตรงและมีความสัมพันธ์ทางบวก ในระดับปานกลาง ($r_{x3y2} = 0.47, r_{x4y2} = 0.62$) ต่อการคล้อยตามบรรทัดฐานกลุ่มผู้ใกล้ชิดในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดี่ยว (Y2) และมีอิทธิพลทางอ้อมและมีความสัมพันธ์ทางบวก ในระดับน้อย ($r_{y2y3} = 0.35$) ต่อความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดี่ยว (Y3)

เจตคติการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดี่ยว (Y1) มีอิทธิพลทางตรงและมีความสัมพันธ์ทางบวก ต่อความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดี่ยว (Y3) มากกว่าการคล้อยตามบรรทัดฐานกลุ่มผู้ใกล้ชิดในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดี่ยว (Y2) ต่อความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดี่ยว (Y3) ($r_{y1y3} = 0.39, r_{y2y3} = 0.35$) (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 สัมประสิทธิ์สัมพันธ์ อิทธิพลทางตรง ทางอ้อม และผลรวมของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดี่ยว

ตัวแปร	อิทธิพลทางตรง	อิทธิพลทางอ้อม	อิทธิพลรวม	การแปลผล
1 อิทธิพลตรง				
ความเชื่อของมารดาเกี่ยวกับผลของการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดี่ยวต่อเจตคติการเลี้ยงบุตร ด้วยนมมารดาอย่างเดี่ยว (X1→Y1)	0.50	-	0.50	ปานกลาง
การประเมินผลลัพธ์ตามความเชื่อของการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดี่ยวต่อเจตคติการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดี่ยว (X2→Y1)	0.60	-	0.60	ปานกลาง
ความเชื่อตามความคาดหวังของกลุ่มผู้ใกล้ชิดต่อการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดี่ยวต่อการคล้อยตามบรรทัดฐานกลุ่มผู้ใกล้ชิดในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดี่ยว (X3→Y2)	0.47	-	0.47	ปานกลาง

ตารางที่ 3 สัมประสิทธิ์สัมพันธ์ อธิทธิพลทางตรง ทางอ้อม และผลรวมของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว (ต่อ)

ตัวแปร	อิทธิพลทางตรง	อิทธิพลทางอ้อม	อิทธิพลรวม	การแปลผล
แรงจูงใจของมารดาที่จะปฏิบัติตามความคาดหวังของกลุ่มผู้ใกล้ชิดต่อการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวต่อการคล้อยตามบรรทัดฐานกลุ่มผู้ใกล้ชิดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว (X4→Y2)	0.62	-	0.62	ปานกลาง
เจตคติต่อการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว ต่อความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว (Y1→Y3)	0.39	-	0.39	น้อย
การคล้อยตามบรรทัดฐานกลุ่มผู้ใกล้ชิดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวต่อความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว (Y2→Y3)	0.35	-	0.35	น้อย
ความเชื่อของมารดาเกี่ยวกับผลของการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวมีอิทธิพลทางอ้อมโดยผ่านความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว (X1→Y3)	-	0.20	0.20	น้อย
การประเมินผลลัพธ์ตามความเชื่อของการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวมีอิทธิพลทางอ้อมโดยผ่านความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว (X2→Y3)	-	0.23	0.23	น้อย
ความเชื่อตามความคาดหวังของกลุ่มผู้ใกล้ชิดต่อการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวมีอิทธิพลทางอ้อมโดยผ่านความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว (X3→Y3)	-	0.17	0.17	น้อย
แรงจูงใจของมารดาที่จะปฏิบัติตามความคาดหวังของกลุ่มผู้ใกล้ชิดต่อการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว มีอิทธิพลทางอ้อมโดยผ่านความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว (X4→Y3)	-	0.22	0.22	น้อย

P < .05 (p = .002)

อภิปรายผล

ความเชื่อของมารดาเกี่ยวกับผลของการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว และการประเมินผลลัพธ์ตามความเชื่อของการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวของกลุ่มตัวอย่าง มีอิทธิพลทางตรงและ มีความสัมพันธ์ทางบวก ในระดับปานกลาง ต่อเจตคติการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว และมีอิทธิพลทางอ้อมและความสัมพันธ์ทางบวก ในระดับน้อย ต่อความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว กล่าวคือ ความเชื่อของมารดาเกี่ยวกับผลของการเลี้ยงบุตรด้วย นมมารดาอย่างเดียว และการประเมินผลลัพธ์ตามความเชื่อของการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว ส่งผลโดยตรงต่อเจตคติ การเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว ทั้งนี้เพราะเจตคติเป็นสภาวะทางจิตที่เกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้สึก และแนวโน้มของพฤติกรรมที่มีต่อบุคคล สิ่งของ หรือสถานการณ์ต่างๆ ในด้านใดด้านหนึ่ง เมื่อบุคคลได้รับข้อมูลหรือความรู้ บุคคลจะมีความรู้สึกทางบวกหรือลบเกิดขึ้น ซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกเจตคติในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการได้แก่ ความรู้และความเชื่อของมารดาเกี่ยวกับการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ดังนั้นการประเมินเจตคติต่อการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาในมารดา หลังคลอดจึงเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากช่วยป้องกันพฤติกรรมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาที่ไม่เหมาะสม และนำไปสู่การปรับเปลี่ยน ตลอดจนส่งเสริมให้มารดามีเจตคติที่ดีต่อการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาได้⁸ เจตคติ การเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว มีอิทธิพลทางตรง ในระดับน้อย ต่อความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว กล่าวคือ เจตคติเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยที่เจตคตินั้นเป็นความนึกคิด และความเข้าใจ ของบุคคลที่มี

ต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด อาจจะมีเหตุผลหรือไม่มีเหตุผล และทำให้บุคคลนั้นเกิดความโน้มเอียงในการประพฤติปฏิบัติตามแนวคิดและความเข้าใจนั้นๆ¹⁹ ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่มีเจตคติดีต่อการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา จึงมีความตั้งใจที่จะเลี้ยงบุตรด้วย นมมารดาอย่างเดียว อธิบายได้ว่า หอผู้ป่วยสูติกรรม โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ แม้จะมีการสอนสุขศึกษาแก่กลุ่มตัวอย่างทุกรายก่อนจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลตามนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข เกี่ยวกับประโยชน์ของการให้นมมารดา และวิธีการให้นมมารดาจากพยาบาล ผลเสียที่อาจเกิดขึ้นกับสุขภาพบุตร กรณีบุตรไม่ได้รับนมมารดา ซึ่งกลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่ามีมารดามีประโยชน์มาก และส่งผลต่อสุขภาพบุตร ด้านการเจริญเติบโต พัฒนาการ การป้องกันความเจ็บป่วย และช่วยส่งเสริมความรักใคร่ผูกพันระหว่างตนเองและบุตร ทั้งยังได้รับรู้ประโยชน์จากการให้นมมารดาต่อตนเองคือ ช่วยลดอัตราเสี่ยงต่อการเกิดมะเร็งเต้านม มะเร็งรังไข่ มะเร็งเยื่อบุโพรงมดลูก ภาวะน้ำหนักเกิน โรคเบาหวานชนิด ที่ 2 โรคกระดูกพรุน และการเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอด แต่เจตคติที่เกิดขึ้นนั้นยังมีไม่มากพอที่จะส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างมีความตั้งใจในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากการสอนในกลุ่มตัวอย่างหลังคลอด ยังไม่ได้ฝังลึกลงไปเจตคติ และเจตคติต้องใช้เวลาในการปรับ การสอนครั้งเดียวไม่อาจเปลี่ยนเจตคติได้ ดังนั้นจึงมีข้อมูลสนับสนุนว่า การให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาในระยะตั้งครรรภ์ จะทำให้สตรีตั้งครรรภ์มีความเข้าใจ เห็นความสำคัญของการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา และจะมีพฤติกรรมทำให้ นมมารดาเพิ่มขึ้นทั้งในระยะแรก และระยะยาว²⁰ เนื่องจากการดูแลในระยะตั้งครรรภ์มีระยะเวลานานหลายเดือน จึงทำให้มีโอกาที่จะสอดแทรกการพูดคุยหรือการให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ได้หลายครั้ง⁷

ความเชื่อตามความคาดหวังของกลุ่มผู้ใกล้ชิดต่อการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว และ แรงจูงใจของมารดาที่จะปฏิบัติตามความคาดหวังของกลุ่มผู้ใกล้ชิดต่อการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว มีอิทธิพลทางตรงและมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางต่อการคล้อยตามบรรทัดฐานกลุ่มผู้ใกล้ชิดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว และมีอิทธิพลทางอ้อมและมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับน้อย ต่อความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวอธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างรู้ว่าผู้ใกล้ชิดที่มีความสำคัญกับตนคือ บุคคลในครอบครัว ได้แก่ สามี ญาติสนิท เพื่อนสนิท และบุคลากร ที่มีความสุข ได้แก่ พยาบาล แพทย์ เป็นผู้คอยสนับสนุนและเป็นแรงจูงใจให้ตนเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดา อย่างเดียว จึงเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวมากขึ้น ดังผลการศึกษาพบว่า การที่บุคคลใกล้ชิดให้ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างว่าควรให้นมมารดาอย่างเดียวแก่บุตรตนเองขณะอยู่โรงพยาบาล และเมื่อกลับไปอยู่บ้าน อย่างน้อย 6 เดือนตามคำแนะนำขององค์การอนามัยโลก² จะมีผลต่อความตั้งใจเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว ซึ่งบุคลากรที่มีความสุขเป็นผู้มีอิทธิพลต่อการให้นมบุตรของมารดา¹⁹ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การคลอดบุตรของมารดาปัจจุบันอยู่ภายใต้การดูแลของแพทย์แผนปัจจุบันทั้งสิ้น ดังนั้นพยาบาลจะเป็นผู้ดูแลที่ใกล้ชิดที่สุด จึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการสนับสนุนและช่วยเหลือกลุ่มตัวอย่างในการให้นมมารดาแก่บุตร โดยพยาบาลจะถ่ายทอดความรู้ และทักษะในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาจนกระทั่ง กลุ่มตัวอย่างสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ทั้งพยาบาลยังเป็นผู้ที่ช่วยอำนวยความสะดวกแก่กลุ่มตัวอย่างในการให้นมบุตรตลอดระยะเวลาที่พักในหอผู้ป่วยหลังคลอด ทำให้กลุ่มตัวอย่างรู้ว่าพยาบาลมีความเชื่อว่าต้องให้นมมารดาแก่บุตร และคาดหวังว่ากลุ่มตัวอย่างจะปฏิบัติเช่นนี้อย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลให้ กลุ่มตัวอย่างมีความตั้งใจในการเลี้ยงดูบุตร

ด้วยนมมารดาอย่างเดียว สอดคล้องกับผลการศึกษาของสวีนชันและเพาเวอร์²¹ ที่พบว่า พยาบาลเป็นบุคคลผู้ใกล้ชิดที่มีความสำคัญต่อมารดาในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาในช่วงแรกหลังคลอด ส่วนผู้ใกล้ชิดในครอบครัวได้แก่ สามี ญาติสนิท และเพื่อนสนิทล้วนมีความสำคัญต่อการให้นมมารดาแก่บุตรอย่างต่อเนื่อง ขณะกลับไปอยู่บ้าน โดยสามีเป็นผู้ใกล้ชิดที่สำคัญมากที่สุด และความคิดเห็นของสามีเป็นปัจจัยสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดา²² ทั้งยังเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อความตั้งใจเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดา²³ โดยสามีที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับภรรยาจะสนับสนุนภรรยาให้เลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดามากกว่าคู่สมรสที่มีความสัมพันธ์ไม่ดี²⁴ ดังนั้นกลุ่มผู้ใกล้ชิด ควรศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดา เพื่อช่วยเหลือและให้คำแนะนำแก่มารดาหลังคลอด ในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาได้อย่างถูกต้อง²⁵ เนื่องจากปัจจุบันสังคมไทยมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ดังผลการศึกษากครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 60.6 เป็นครอบครัวเดี่ยว และใช้เวลาพักในโรงพยาบาล เพียงช่วงสั้น ๆ เมื่อกลุ่มตัวอย่างกลับบ้านไปอยู่กับครอบครัว สามีจึงเข้ามามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของ กลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว

การที่กลุ่มตัวอย่างได้รับข้อมูลประโยชน์และคุณค่าของการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว และผลเสียของการไม่เลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีเจตคติทางบวกต่อการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว และกลุ่มตัวอย่างยังรับรู้ว่าจะบรรทัดฐานกลุ่มผู้ใกล้ชิดที่มีความสำคัญกับตนมีความคาดหวังและสนับสนุนตนเองให้เลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว สามารถอธิบายตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของเอจเซนและฟิชบายน์¹² ได้ว่า เจตคติต่อการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวของ กลุ่มตัวอย่างและการคล้อยตามบรรทัดฐานกลุ่มผู้ใกล้ชิดต่อการ

เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อความตั้งใจของกลุ่มตัวอย่างในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว ผลที่พบนี้สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาว่า เจตคติต่อการให้นมมารดาอย่างเดียวและการคล้อยตามบรรทัดฐาน กลุ่มผู้ใกล้ชิดมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อความตั้งใจของกลุ่มตัวอย่างในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา อย่างเดียว โดยเฉพาะเจตคติต่อการให้นมมารดาอย่างเดียวมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อความตั้งใจของกลุ่มตัวอย่างในการให้นมมารดาดีกว่าการคล้อยตามบรรทัดฐานกลุ่มผู้ใกล้ชิดซึ่งได้แก่สามี มารดาและบุคลากร ทางการแพทย์²⁶

ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า เจตคติต่อการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว และการคล้อยตามบรรทัดฐานกลุ่มผู้ใกล้ชิดในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว แต่อยู่ในระดับน้อย อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในหอผู้ป่วยสูติกรรมโรงพยาบาลสงขลานครินทร์เป็นผู้ป่วยที่รับการส่งต่อมาจากโรงพยาบาล 3 จังหวัดชายแดนใต้ จึงมีความหลากหลาย และแตกต่างกันด้านตัวแปรทางสังคม เช่น ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ของครอบครัว ที่อาจมีผลต่อการศึกษานี้ หรืออาจมาจากเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการศึกษานี้เป็นเครื่องมือวิจัยที่ดัดแปลงมาจากเครื่องมือวิจัยของจิราพร วงศ์ใหญ่¹⁵ ซึ่งใช้เก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างสตรีตั้งครรภ์ แตกต่างไปจากกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้ที่เป็นมารดาหลังคลอด

เสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ทีมสุขภาพควรปลูกฝังเจตคติที่ดี และเน้นย้ำความสำคัญในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา เพื่อให้มารดาหลังคลอดมีความตั้งใจในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว

2. ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปต่อยอดการศึกษาวิจัยเรื่องต่อไปเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจกับระยะเวลาในการให้ exclusive breastfeeding โดยเก็บข้อมูลระยะยาว 6 เดือน หรืออาจศึกษาปัจจัยอื่น ๆ หรือกลุ่มตัวอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องกับความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว เช่น มารดาที่มีปัญหาหิวนม มารดาคลอดบุตรก่อนกำหนด หรือมารดาที่มีภาวะแทรกซ้อนระหว่างตั้งครรภ์และหลังคลอด เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ได้ให้การสนับสนุนทุนวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร. ศศิธร พุ่มดวง รองศาสตราจารย์ เยาวเรศ สมทรัพย์ อาจารย์ภาควิชาการพยาบาลสูติ-นรีเวชวิทยา และ รองศาสตราจารย์ ดร.เพชรน้อย สิงห์ช่างชัย อาจารย์ภาควิชาการบริหารการศึกษาและการวิจัย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ช่วยให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ และกลุ่มตัวอย่างมารดาหลังคลอด สำหรับข้อมูลทำให้การศึกษานี้ประสบความสำเร็จด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

1. ตีราภรณ์ สวัสดิ์วร, โสภณ เอี่ยมศิริถาวร. ให้นมแม่อย่างเดียวแก่ทารกนาน 6 เดือน: ข้อเสนอแนะและข้อคัดค้าน. ใน: เอกสารประกอบการประชุมวิชาการนมแม่แห่งชาติ ครั้งที่ 1. วันที่ 14-16 ธันวาคม ณ โรงแรมมิราเคิลแกรนด์ คอนเวนชั่น. กรุงเทพฯ; 2548. หน้า 98-108.
2. World Health Organization. The World Health Organization's infant feeding recommendation [Internet]. 2001 [cited 2010 Mar 28] Available from: <http://who.int/Nutrition/topics/infantfeeding...recommendation/en/index.html>

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว

3. Hofvander Y, Hillervik C. Breastfeeding in Swedish hospitals in World Health Forum 1995; 16 (1): 95-9.
4. วิลาวัลย์ จึงประเสริฐ. แนวทางการสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ บริบทกรมการแพทย์. ใน: เอกสารประกอบการประชุมวิชาการนมแม่แห่งชาติ ครั้งที่ 4. วันที่ 5-7 มิถุนายน ณ โรงแรม มิวราเคิลแกรนด์ คอนเวนชั่น. กรุงเทพฯ; 2556. หน้า 21.
5. กรรณิการ์ วิจิตรสุนทร. หลักสูตรการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์. ใน: เอกสารประกอบการประชุมวิชาการนมแม่แห่งชาติ ครั้งที่ 4. วันที่ 5-7 มิถุนายน ณ โรงแรม มิวราเคิลแกรนด์ คอนเวนชั่น. กรุงเทพฯ; 2556. หน้า 54.
6. Blyth R, Creedy D, Moyle W, Pratt J, Vries SDe, Healy G et al. Breastfeeding duration in an Australian population the influence of modifiable antenatal factors. JHL 2004; 20(1):30-8. Full Text via CrossRef | View Record in Scopus | Cited By in Scopus (55)
7. Lawrence RA, Lawrence RM. Breastfeeding: A guide for the medical profession. 7th ed. Missouri: Elsevier; 2011.
8. วรณวิมล วิเชียรฉาย, ทิพวรรณ ลิ้มประไพพงษ์, จันทรมาศ เสาวรส. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนหลังคลอดของหญิงตั้งครรภ์ที่มาฝากครรภ์ ณ โรงพยาบาลพระปกเกล้า. Journal of Phrapokkiao College Sept 2006-Feb 2007; 18 (1):1-13.
9. นิตยา โปสาวาท และคณะ. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพียงอย่างเดียวอย่างน้อย 6 เดือนของหญิงหลังคลอด โรงพยาบาลคำม่าง อำเภอคำม่าง จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ 2009; 2 (2):15-29.
10. Wambach KA. Breastfeeding intention and outcome: A test of theory of planned behavior. Res Nurs Health 1997; 20 (1):51-9.
11. Swanson V, Power KG. Attitudes and normative beliefs: Factors influencing initiation and continuation of breastfeeding. J Adv Nurs 2005; 50 (3):272-82.
12. Ajzen I, Fishbein M. Understanding attitudes and predicting social behavior. Englewood Cliffs NJ: Prentice Hall; 1980.
13. Polit DF, Hungler BP. Nursing research: Principles and methods. 6th ed. Philadelphia: Lippincott; 1999. p. 435.
14. Joreskog KG, Sorbom D. LISREL 8: Structural Equation Modeling with the SIMPLIS Command Language. Chicago: Scientific Software International Inc; 1993.
15. จิราพร วงศ์ใหญ่. ปัจจัยทำนายความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวของสตรีตั้งครรภ์. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, การพยาบาลสตรีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่; 2550. อ้างถึงหนังสือที่ ศธ. 393(23)/1755 วันที่ 4 มิถุนายน 2553.
16. Joreskog KG, Sorbom D. LISREL 8.72: Structural Equation Modeling with the SIMPLIS Command Language. Chicago: Scientific Software International Inc; 1981-2005.
17. เพชรน้อย สิงห์ช่างชัย. การประมวลผลและแปลผลข้อมูล จากโปรแกรม SPSS/PC สำหรับการวิจัยทางการแพทย์. สงขลา: ชานเมืองการพิมพ์; 2540. หน้า 56.
18. ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. จิตวิทยาสังคม: ทฤษฎีและปฏิบัติการ. กรุงเทพฯ: ชมรมเด็ก; 2545.
19. Green LW, Kreuter MW. Health promotion planning an education^{2nd} ecological approach (3rd ed). Mountain View, CA: Mayfield Publishing Company; 1999.
20. Guise JM, Palda V, Westhoff C, Chan BKS, Helfand M, Lieu T. The effectiveness of primary care-based interventions to promote breastfeeding: Systematic evidence review and meta-analysis. Ann Family Med 2003; 1 (2):70-8.
21. Swanson V, Power KG. Attitudes and normative beliefs: Factors influencing initiation and continuation of breastfeeding. JAN 2005; 50(3):272-82.
22. Giugliani ER, Caiaffa WT, Vogelhut J, Witter FR, Perman JA. Effect of breastfeeding support from different sources on mothers' decisions to breastfeed. JHL 1994; 10 (3):157-61.

23. Gina JH, Dennis BA, Eileen M. Breast-feeding intentions among low-income pregnant and lactation women. (Clinical report) AMJ Health Behav 2008;32 (2) :125-36.
24. Falceto OG, Giugliani ER, Fernandes CL. Couples' relationships and breastfeeding: is there an association? JHL 2004; 20 :46-55.
25. Lewallen LP, Dick MJ, Flowers J, Powell W, Zickfoose KT, Wall YG, Price ZM. Breastfeeding support and early cessation. JOGNN 2006; 35 (2):166-72.
26. ชัญหทัย กัณทะโรจน์, ศรีพรรณ กันธวัง, มาลี เอื้ออำนวย. พยาบาลสาร. 2550; 34(1):1-10.

Factors Related to Post-Delivery Mothers' Determination to Feed Their Babies Only by Breastfeeding*

Kusom Pruekphattharanon**

Preeya Nusom***

Abstract: Objective: To study factors related to mothers' determination to use breastfeeding as their only means of feeding their babies.

Design: Correlational research.

Implementation: The subjects were 213 post-delivery mothers in the Obstetric Ward of Songklanakarin Hospital. Data were collected using a set of four questionnaires, focusing respectively on (i) post-delivery mothers' personal and obstetric information; (ii) their attitudes towards breastfeeding as their only means of feeding their babies; (iii) tendency to be influenced by their intimates' norms on breastfeeding as their only means of feeding their babies; and (iv) their determination to use breastfeeding as their only means of feeding their babies. The data were analysed based on frequency, percentage, mean, standard deviation and path analysis.

Results: According to the study, the mothers' belief in breastfeeding as their only means of feeding their babies and the evaluation of the outcomes of such belief showed moderately positive relation ($r_{x_1y_1} = 0.50$, $r_{x_2y_1} = 0.60$) to their attitudes towards breastfeeding, and slight indirect relation ($r_{y_1y_3} = 0.39$) to their determination to use breastfeeding as their only means of feeding their babies.

Secondly, the mothers' intimates' belief concerning the breastfeeding as their only means of feeding their babies and the mothers' motivation to obey their intimates showed moderately positive relation ($r_{x_3y_2} = 0.47$, $r_{x_4y_2} = 0.62$) to the mothers' tendency to be influenced by their intimates' norms, and slight indirect relation ($r_{y_2y_3} = 0.35$) to their determination to use breastfeeding as their only means of feeding their babies.

Recommendations: It is recommended that nurses advise mothers and their close relatives on using breastfeeding as their only means of feeding their babies, as well as building positive breastfeeding attitudes in post-delivery mothers to make them more determined to rely on breastfeeding as their only means of feeding their babies.

Thai Journal of Nursing Council 2014; 29(3) 55-68

Keywords: post-delivery mothers; determination; using breastfeeding as their only means of feeding their babies

*This Research Supported by Developed Researches Project, Songklanakarin University 2011

**Corresponding Author, Nurse Specialist, Songklanakarin Hospital, Songklanakarin University

Email: pkusom@medicine.psu.ac.th

***Nurse Specialist, Songklanakarin Hospital, Songklanakarin University